

SOCIETATEA CIVILĂ
PENTRU INTEGRAREA
EUROPEANĂ

Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană
și co-finanțat de Fundația „Friedrich Ebert”

Notă de politici privind prioritățile în domeniul energetic pentru avansarea agendei de integrare europeană

*Autor: Călin Negura
Director de program, Expert-Grup
Martie, 2023*

SOCIETATEA CIVILĂ
PENTRU INTEGRAREA
EUROPEANĂ
Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană
și co-finanțat de Fundația „Friedrich Ebert”

Notă de limitare a responsabilității

Această publicație a fost produsă cu suportul financiar al Uniunii Europene și Fundației „Friedrich Ebert” (FES). Conținutul acesteia reprezintă responsabilitatea exclusivă a proiectului „Societatea Civilă pentru Integrare Europeană”, finanțat de Uniunea Europeană și cofinanțat de Fundația „Friedrich Ebert”. Conținutul publicației aparține autorilor și nu reflectă în mod neapărat viziunea Uniunii Europene și Fundației „Friedrich Ebert” (FES).

Context

Politicile în domeniul energiei în Republica Moldova rămân a fi determinate de 3 constrângeri interdependente: (i) resurse indigene limitate formate în principal din biomasă, care acoperă doar aproximativ 25% din consumul intern; (ii) o structură omogenă a pieței de gaze naturale și a energiei electrice, cu furnizori monopolizati sau cu poziție dominantă pe piață; și (iii) eficiența energetică scăzută pe întreg lanțul valoric, de la generare până la consumul final de resurse în toate sectoarele economiei naționale. Factorii enumerați corelează perfect cu cele trei dimensiuni ale conceptului de securitate energetică, care se bazează pe disponibilitatea, accesibilitatea și sustenabilitatea unui sistem energetic.

Începând cu anul 2010, în calitate de parte contractantă la Tratatul Comunității Energetice (TCE), Republica Moldova și-a asumat angajamentul de transpunere și implementare a acquis-ului comunitar în legislația națională. De atunci, politicile Uniunii Europene, adaptate la condițiile părților contractante la TCE, continuă să servească drept referință și ghidaj pentru o abordare coordonată a provocărilor impuse sistemului energetic din Republica Moldova.

Odată cu aprobarea Strategiei energetice până în anul 2030¹, Moldova și-a aliniat obiectivele generale în domeniul energetic cu cele ale Uniunii Europene. Astfel, în ultimul deceniu, eforturile au fost îndreptate spre atingerea acestor obiective, inclusiv asigurarea disponibilității, accesibilității și a sustenabilității consumului resurselor energetice.

O evaluare obiectivă a rezultatului eforturilor depuse poate servi situația de fapt în domeniul energetic la începutul anului 2023 prin prisma progresului atins în realizarea angajamentelor asumate în cadrul TCE (Figura 1).

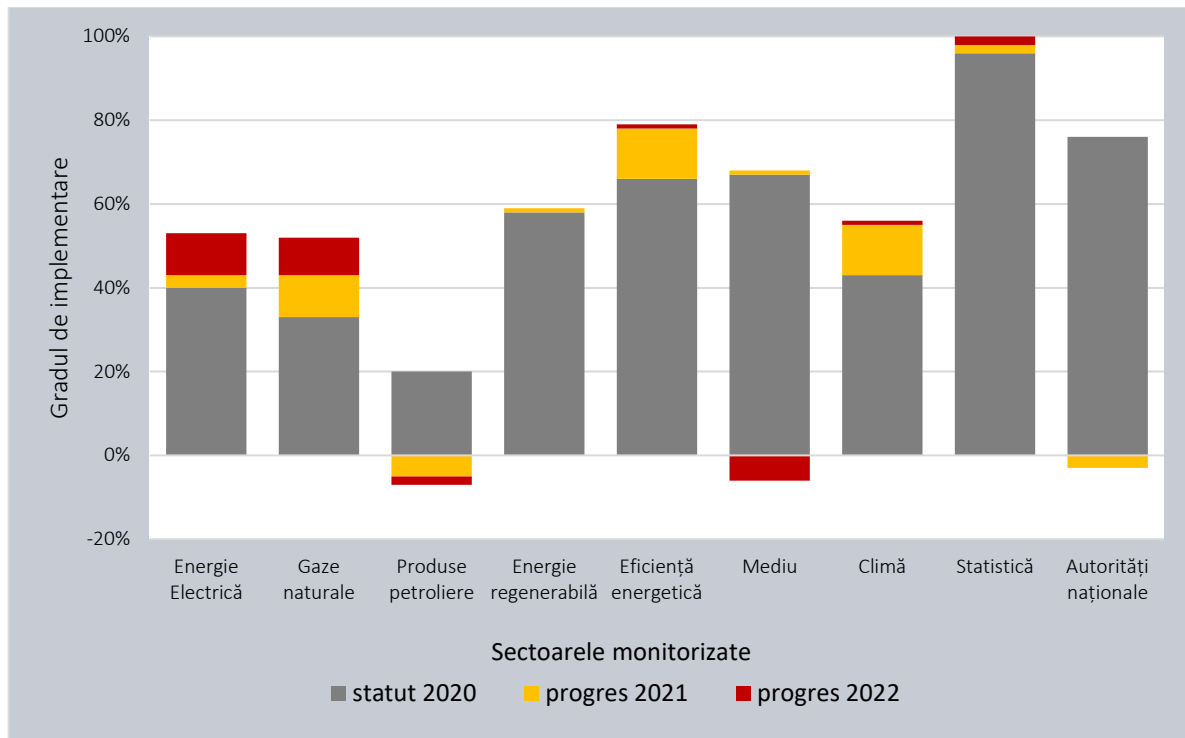
Pe fondul crizei energetice acute, care a luat avânt în a doua jumătate a anului 2021, noul context politic național și cel geopolitic din februarie 2022 au forțat accelerarea reformelor în domeniul energetic. Similar așa-numitei „furtuni perfecte”² de evenimente ce au declanșat și amplificat criza prețurilor la gazele naturale și energia electrică din anul 2021, în perioada următoare, prin concursul a mai multor factori interni și externi, a fost posibilă înregistrarea unor realizări marcante pentru progresul reformelor în domeniul energiei din Moldova, în special în ceea ce ține de diversificarea surselor de aprovizionare cu energie.

Statutul de țară-candidat pentru aderare la Uniunea Europeană, obținut la 23 iunie 2022, ridică semnificativ așteptările nu doar față de progresul de armonizare, dar și de implementare a acquis-ului comunitar în Republica Moldova.

¹ HG nr. 102 din 05-02-2013 cu privire la Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030

² <https://www.oxfordenergy.org/publications/a-series-of-unfortunate-events-explaining-european-gas-prices-in-2021-the-role-of-the-traded-gas-hubs/>

Figura 1. Progresul privind realizarea angajamentelor în cadrul TCE evaluat la finele anului 2022

Sursa: Secretariatul Comunității Energetice³

Situația din Republica Moldova este puternic influențată de noile condiții geopolitice, incertitudinile și riscurile privind evoluțiile pe piețele de resurse energetice. Aceasta impune nu doar continuarea ritmului alert de implementare a reformelor și creșterea rezilienței la șocurile induse de multitudinea de crize suprapuse, dar și stabilirea priorităților de politici în domeniul energetic corespunzător nivelului așteptărilor, atât din partea societății, cât și din partea partenerilor de dezvoltare. Mai mult, obiectivul privind accelerarea procesului de integrare europeană sugerează necesitatea alinierii priorităților la nivelul ambițiilor strategice ale UE.

Un semnal important, ce demonstrează conștientizarea provocărilor a fi abordate, îl reprezintă crearea ministerului dedicat domeniului energetic. Trebuie de remarcat celeritatea cu care Ministerul Energiei a comunicat viziunea de dezvoltare pe termen mediu și prioritățile respective, care reies din Programul de activitate al Guvernului și corespund celor trei obiective generale strategice ale guvernului până în 2030. Mai mult, în contextul dezideratului de integrare europeană a fost anunțat și un obiectiv nou, pe termen lung - decarbonizarea economiei înainte de 2050, ceea ce corespunde ambiției Uniunii Europene de a deveni neutră din punct de vedere climatic până în 2050.

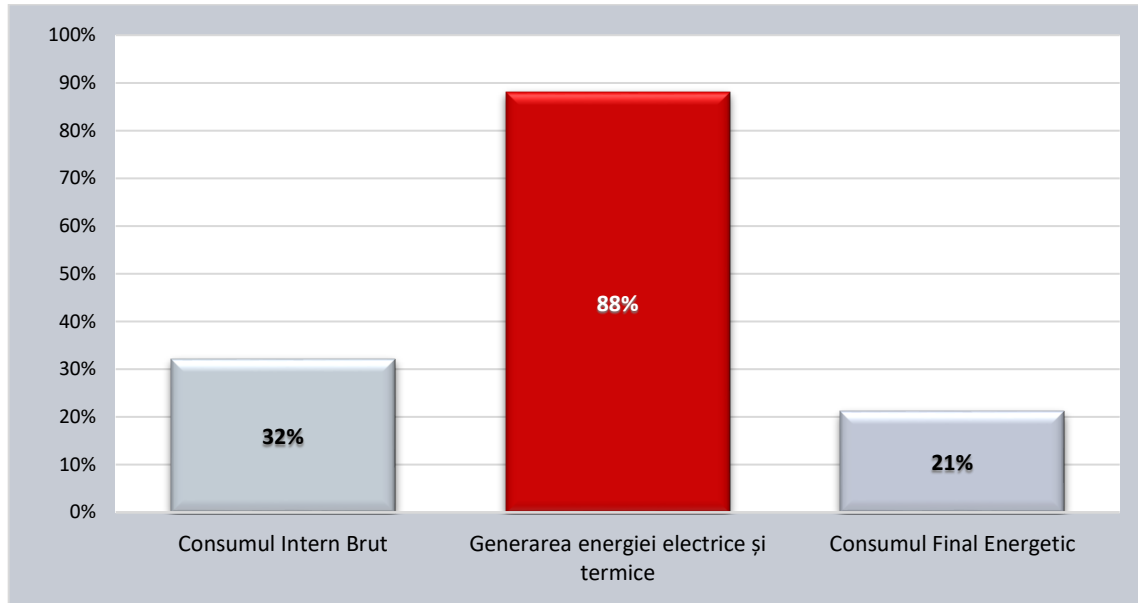
Securitatea aprovizionării cu gaze naturale și energie electrică

Prima prioritate pe termen mediu a autorităților este ”prevenirea și atenuarea potențialelor crize energetice, inclusiv prin asigurarea achiziției și a stocurilor strategice de gaze naturale și diversificarea surselor de aprovizionare cu energie electrică”. Într-adevăr, ținând cont de structura consumului intern brut de energie, sursele de aprovizionare cu resurse energetice, cota sau puterea de piață deținute de fiecare din acestea,

³ <https://www.energy-community.org/implementation/Moldova.html>

resursele ce contribuie cel mai mult la gradul de vulnerabilitate privind securitatea aprovizionării sunt gazele naturale și energia electrică (Figura 2).

Figura 2. Ponderea gazului natural în consumul și generarea energiei în 2021

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova

Abordarea problematicilor ce țin de securitatea aprovizionării cu energie electrică și gaze naturale, fiind parte a tipurilor de resurse transportate prin rețea, este bivalentă – îmbunătățirea infrastructurii de aprovizionare, inclusiv a capacităților de interconexiune, și diversificarea surselor de aprovizionare. Or, diversificarea surselor de aprovizionare nu poate fi realizată fără o îmbunătățire corespunzătoare a infrastructurii de transportare a acestor resurse.

În sectorul gazelor naturale, realizările perioadei de până în 2024 au creat oportunitățile valorificate în perioada recentă de criză energetică prin utilizarea rezervelor de gaze stocate pentru prima dată în anul 2020, iar ulterior, prin achizițiile de gaze pe piețele UE și înmagazinarea acestora în depozitele de gaze din țările vecine.

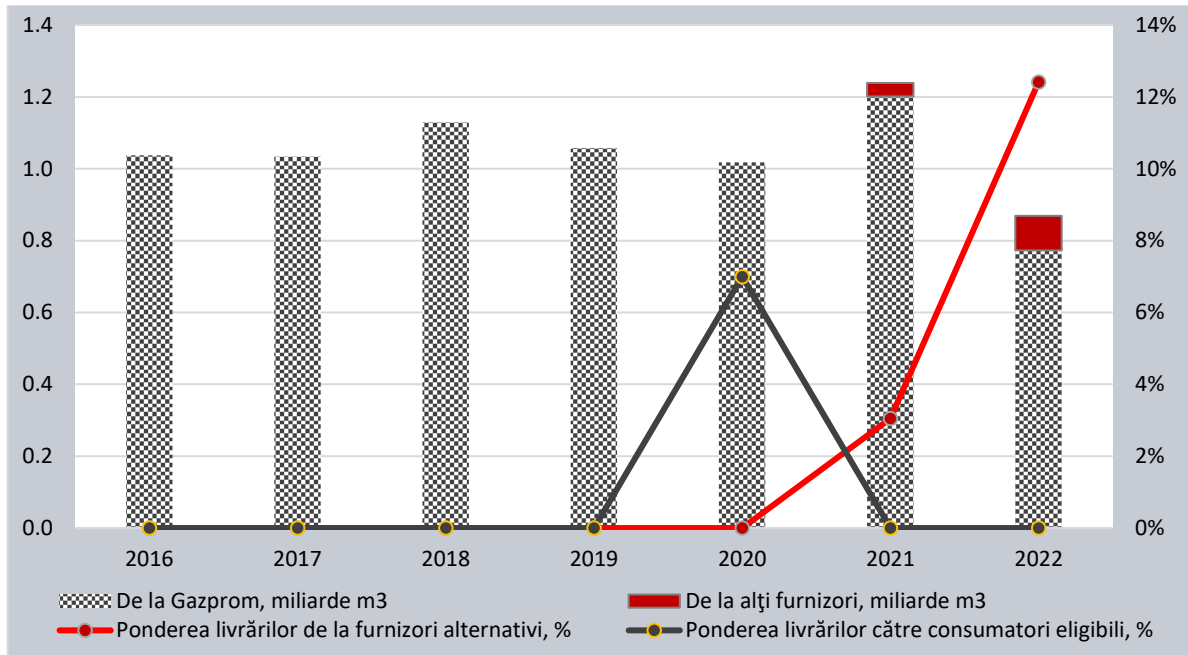
Un rol important în diversificarea surselor de aprovizionare cu resurse energetice l-au avut partenerii de dezvoltare prin suportul acordat pentru creșterea capacității instituționale și financiare a Republicii Moldova pentru a face posibilă achiziția de gaze naturale din surse alternative și suplinirea deficitului creat în urma reducerii volumului de gaze livrate în baza contractului dintre SA Moldovagaz și Gazprom.

În acest sens, începând cu toamna anului 2021, au existat 2 perioade distincte de criză privind furnizarea gazelor naturale pentru consumul Republicii Moldova – Octombrie 2021, Octombrie 2022 – prezent. În ambele perioade, deficitul creat a fost acoperit de către SA Energocom (Figura 3). Or, realizarea cu cel mai mare impact pozitiv în materie de îmbunătățire a securității aprovizionării cu gaze naturale a fost posibilitatea înlocuirii depline a volumelor de gaze furnizate în baza contractului cu Gazprom pentru necesitățile malului drept. Astfel, în perioada decembrie 2022 – februarie 2023 consumul malului drept a fost acoperit în întregime prin livrările de la SA Energocom din surse alternative și rezervele strategice acumulate din octombrie 2022 până în ianuarie 2023⁵.

⁴ Finalizarea construcției conductei de transport gaze Iași-Ungheni-Chișinău și operaționalizarea fluxului invers de gaze prin sistemul de conducte de transport gaze Transbalcanic

⁵ <https://www.energocom.md/press-ro/362-gaz-berd-300>

Figura 3. Cota de piață a surselor alternative de aprovizionare cu gaze în Republica Moldova în perioada 2016-2022

Sursa: SA Moldovagaz, Secretariatul Comunității Energetice

Fixarea acestei stări de fapt și transformarea realizării date în beneficii de durată pentru diversificarea surselor de aprovizionare trebuie să reprezinte preocuparea de bază pe termen scurt și mediu. Un prim pas în această direcție va fi participarea la platforma comună pentru achiziția gazelor naturale de către UE înainte de vara anului curent. Prin achiziția comună de gaze, UE urmărește suplinirea stocurilor de gaze naturale din depozite înainte de următorul sezon de încălzire (2023-2024), iar agregarea cererii pentru toți participanții la platformă ar trebui să permită obținerea unor prețuri mai mici în comparație cu situația proceselor de achiziție separată. Pe lângă asigurarea aprovizionării cu gaze naturale pe termen scurt pentru prevenirea și atenuarea consecințelor crizei energetice prelungite prin crearea stocurilor strategice, rezultatul acestui exercițiu va oferi furnizorului alternativ din Moldova și **oportunitatea de a obține atât orientări privind strategiile și tacticile de negociere, cât și indicii privind alte surse potențiale de furnizare a gazelor în baza unor contracte de lungă durată.**

Un element adițional ce contribuie la gradul înalt de vulnerabilitate este interdependența sectorială – **peste 80% din capacitatea totală de generare disponibilă pe malul drept al râului Nistru este dependentă de gazele naturale**, iar dacă luăm în considerare rolul centralei termoelectrice electrice din stânga Nistrului (MGRES) în sistemul electroenergetic al Republicii Moldova, această dependență se ridică la circa 95%.

Abordarea strategică directă a acestei provocări constă, pe de o parte, în întărirea sistemului electroenergetic național și creșterea capacității de interconectare cu România, și în dezvoltarea capacităților locale de producere a energiei electrice, în principal prin valorificarea potențialului surselor de energie regenerabilă, pe de altă parte. Succesul abordărilor respective depinde de depășirea unei serii de constrângeri, cum ar fi necesitatea: (i) realizării/definitivării (inclusiv prin consultări publice) studiilor de sistem pentru identificarea constrângerilor de rețea în calea integrării capacităților noi de generare a energiei electrice, (ii) mobilizării unor investiții de ordinul a sute de milioane de euro pe termen mediu și asigurarea implementării proiectelor investiționale în condiții de capacitate instituțională limitată, (iii) adoptării sincronizate a soluțiilor pentru problema intermitenței principalelor surse de energie regenerabilă cu procesul de edificare a acestora, etc.

Rolul OST în asigurarea funcționalității piețelor

Un rol aparte în procesul de îmbunătățire a securității aprovizionării cu gaze naturale și energie electrică îl au operatorii sistemelor de transport (OST). Procesele de asigurare a independenței acestora (unbundling) trebuie să urmărească un scop mai adânc de reformare, decât cel adesea perceput cu sens larg – asigurarea accesului nediscriminatoriu al terțelor părți la rețea. În cazul Republicii Moldova, **procesul de unbundling va trebui să se soldeze inclusiv cu îmbunătățirea semnificativă a guvernanței corporative a OST**, iar prin asta a transparenței și eficienței activității acestora. Ultimele constituie o **premisă pentru deschiderea efectivă a piețelor de gaze naturale și energie electrică**.

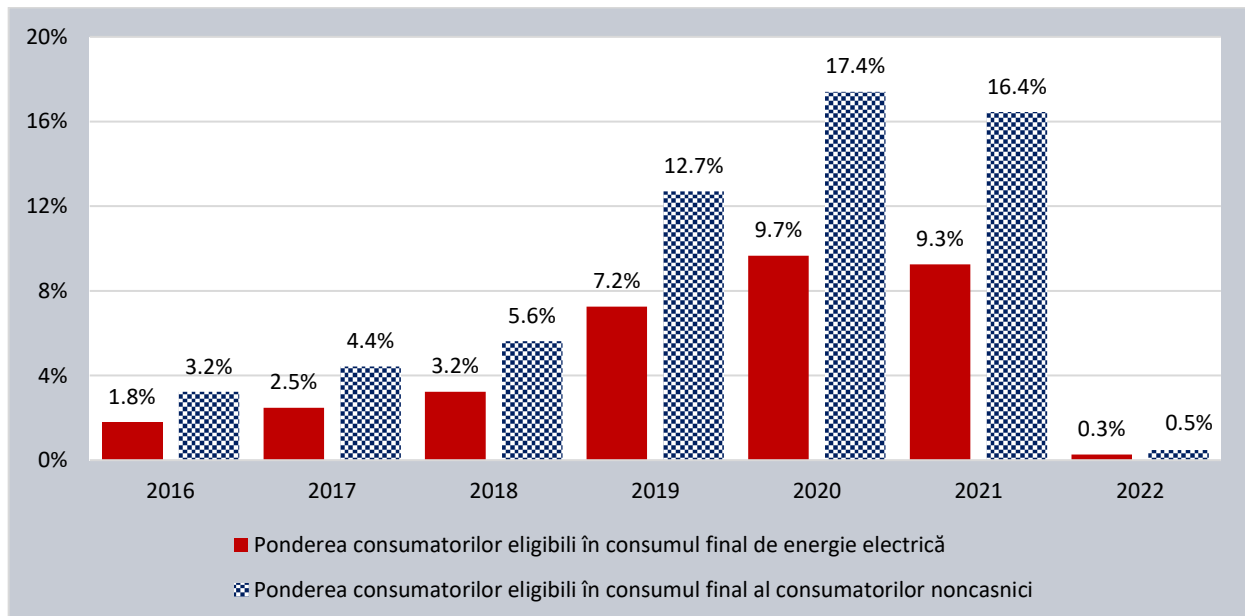
Rolul centralelor electrice de termoficare

Ținând cont de funcția principală a centralelor electrice de termoficare (CET) de aprovizionare a consumatorilor cu energie termică în mun. Chișinău și Bălți, acestea au și un rol aparte în asigurarea securității energetice a țării. Disponibilitatea și performanța tehnico-economică a acestor surse de generare depinde nu doar de continuitatea alimentării cu combustibil, dar și de starea instalațiilor utilizate în procesul de producție. De aceea, **asigurarea investițiilor pentru modernizarea instalațiilor de producere, alimentarea continuă cu gaze naturale și disponibilitatea infrastructurii de combustibili alternativi de rezervă** pentru centralele respective reprezintă măsuri-cheie pentru diminuarea riscurilor privind securitatea energetică în perioada rece a anului.

Piețele concurențiale de energie electrică și gaze naturale

Pornind de la constrângerile și provocările din sectorul energiei electrice a Republicii Moldova, dar și angajamentele internaționale actuale, este firescă **prioritizarea dezvoltării pieței concurențiale a energiei electrice și integrarea ei în piața internă a Uniunii Europene**. Până în toamna anului 2021 piața energiei electrice cu amănuntul în Republica Moldova a cunoscut o deschidere graduală, atingând o cotă de aproximativ 10% în 2020 și 9% în 2021 a energiei electrice furnizată la prețuri nereglementate din consumul final de energie electrică (Figura 4).

Figura 4. Cota de deschidere a pieței de energie electrică în Republica Moldova în perioada 2016-2022

Sursa: Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică

În pofida situației excepționale în domeniul energetic și restricționarea funcționării mecanismelor de piață⁶, după multiple amânări, de la 1 iunie 2022 au intrat în vigoare noile Reguli ale pieței energiei electrice. Prin aceasta a fost confirmată intenția autorităților de a continua eforturile direcționate spre dezvoltarea pieței angro a energiei electrice, inclusiv prin facilitarea comerțului transfrontalier și diversificarea surselor de aprovizionare. Cu toate acestea, situația din regiune continuă să afecteze semnificativ securitatea aprovizionării cu energie electrică a Republicii Moldova. **Constrângerile privind furnizările de gaze naturale către centrala termoelectrică de la Cuciurgan și lipsa posibilităților de furnizare a energiei electrice de la producătorii din Ucraina au pus presiune pe sistemul energetic al Republicii Moldova**, menținând obligația de serviciu public impusă SA Energocom privind asigurarea necesarului de energie electrică a consumatorilor din Republica Moldova. Achizițiile de energie electrică din multiple surse începând cu luna mai 2022⁷, inclusiv de pe piețele pe termen scurt din România, au cauzat o creștere semnificativă a prețurilor pentru consumatorii finali, accentuând problemele de accesibilitate în special în cazul populației afectate de sărăcia energetică. **Vulnerabilitatea energetică extinsă a evidențiat importanța surselor de aprovizionare cu energie electrică la cel mai mic preț posibil.**

În calitate de parte contractantă la Tratatul Comunității Energetice, Republica Moldova s-a angajat să transpună acquis-ul comunitar în domeniul energiei electrice și să implementeze modelul-țintă a pieței energiei electrice din UE, cu ulterioara integrare în piața unică. Ultima a funcționat eficient pe parcursul unei perioade de peste două decenii. Însă, **criza energetică a scos în evidență punctele slabe ale modelului de piață din UE în situații de perturbații majore**, în special la etape avansate a tranziției energetice. **La 14 martie 2023, Comisia Europeană a venit cu propuneri de reformare a modului de organizare a pieței energiei electrice** „*pentru a accelera dezvoltarea puternică a energiei din surse regenerabile și eliminarea treptată a gazului, pentru a reduce dependența facturilor consumatorilor de volatilitatea prețurilor la combustibilii fosili, pentru a proteja mai bine consumatorii de viitoare creșteri ale prețurilor și de potențiala manipulare a pieței și pentru a face industria UE curată și mai competitivă*”.

În context, **măsurile de pregătire pentru lansarea și dezvoltarea pieței angro a energiei electrice trebuie să țină cont atât de recomandările Secretariatului Comunității Energetice⁸ pentru accelerarea reformei, dar și de noile propuneri de reformare ale Comisiei Europene.** Desemnarea operatorului pieței energiei electrice este recunoscută drept prioritate și prin programul guvernului actual. Obiectivul de integrare a pieței energiei electrice în piața UE, coroborat cu particularitățile geografice și politice, ne indică calea cea mai scurtă spre atingerea acestuia – „**importul**” **experienței, competențelor și capacităților OPCOM, România care poate asigura cuplarea cu piața din România în cel mai rapid și eficient mod.**

Recomandări pentru autorități:

1. Continuarea eforturilor privind întărirea sistemului electroenergetic național și creșterea capacității de interconectare cu România, inclusiv prin accelerarea elaborării noului plan de dezvoltare a rețelelor de transport energie electrică pe zece ani, care să prevadă, printre altele, și planurile de dezvoltare a rețelelor în nodurile congestionate de cererile de racordare a instalațiilor noi de producere a energiei electrice din SER.
2. Realizarea/definitivarea (inclusiv prin consultări publice) studiilor de sistem pentru identificarea constrângerilor de rețea în calea integrării capacităților noi de generare a energiei electrice.

⁶ Obligația de serviciu public impusă SA Energocom în condițiile stării de urgență declarate la 24 februarie 2022, https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/dispozitia_cse_nr.19_din_29.04.2022_v2.pdf

⁷ <https://www.energocom.md/press-ro/367-eg-proc-2022-cant-pret>

⁸ <https://www.energy-community.org/implementation/Moldova.html>

3. Identificarea și soluționarea problemelor privind capacitatea instituțională limitată pentru a asigura implementarea proiectelor investiționale prioritare de dezvoltare a rețelelor.
4. Sincronizarea adoptării soluțiilor pentru problema intermitenței principalelor surse de energie regenerabilă (capacități eoliene și fotovoltaice) cu procesul de edificare a acestora.
5. Facilitarea dezvoltării conceptului de generare distribuită prin susținerea administrativă a inițiativelor de edificare a noilor capacități locale de producere a energiei electrice.
6. Ca parte a platformei de achiziție comună gazelor naturale de către UE, urmărirea dezvoltării competențelor și capacităților privind strategiile și tacticile de negociere a contractelor de furnizare a gazelor naturale pe perioadă medie și lungă.
7. Îmbunătățirea guvernantei corporative a întreprinderilor, ca parte a procesului de asigurare a independenței OST în domeniul energiei electrice și a gazelor naturale, ceea ce va contribui la deschiderea efectivă a piețelor respective și sporirea încrederii investitorilor în aceste sectoare.
8. Continuarea eforturilor de modernizare a instalațiilor de producere, alimentarea continuă cu gaze naturale și creșterea disponibilității infrastructurii de combustibili alternativi de rezervă pentru CET.
9. În procesul de modificare a legislației în sectorul energiei electrice este recomandată examinarea și luarea în considerare a noilor propuneri ale Comisiei Europene de reformare a modului de organizare a pieței energiei electrice.
10. Facilitarea creării reprezentanței OPCOM, România în Republica Moldova și desemnarea acesteia în calitate de operator al pieței energiei electrice.

Sustenabilitatea consumului resurselor energetice

Perioadele de crize sunt deopotrivă complicate și solicitante din punct de vedere al resurselor și eforturilor mobilizate pentru depășire, dar și creează oportunități ce pot impulsiona procesele de dezvoltare, oferind posibilități de a atinge obiective considerate mult prea ambițioase și costisitoare în perioade de stabilitate. Pentru națiuni mici, cu resurse foarte limitate, aflate în proces de dezvoltare, crizele, fie prin limitarea accesului fizic sau din punct de vedere al costurilor la principalele resurse energetice, reprezintă perioade de mare încercare.

Concomitent cu eforturile de integrare în sistemele energetice ale Uniunii Europene, prin creșterea gradului de interconectivitate și dezvoltare a piețelor de gaze naturale și energie electrică, **investițiile în dezvoltarea sustenabilă a domeniului energetic urmează să devină prioritatea de bază** pentru atenuarea efectelor negative ale crizelor în desfășurare și îmbunătățirea rezilienței în fața eventualelor perioade de perturbații ce ar urma.

Accelerarea procesului de valorificare a potențialului SER

Ținta totală a ponderii energiei din surse regenerabile în consumul final brut pentru anul 2020 (17%) a fost depășită de Republica Moldova datorită consumului masiv de biomasă în țară, și anume pentru încălzire.

Tabelul 1. Ponderea SER în Republica Moldova

Contribuții sectoriale SER în anul	2020	2021
SER pentru încălzire și răcire	41,17%	37,01%
Energie electrică regenerabilă	3,12%	3,58%

Energie regenerabilă în transporturi	0,18%	0,02%
Ponderea totală SER	25,06%	22,28%

Sursa: Agenția pentru Eficiență Energetică

Cu toate acestea, eficiența utilizării biomasei lasă mult de dorit. O bună parte a acesteia este încă utilizată în zona rurală, în instalații ineficiente de ardere.

La 15 decembrie 2022, Consiliul Ministerial al Comunității Energetice a aprobat țintele în domeniul energiei și climei pentru anul 2030. **În ceea ce ține de energia regenerabilă, Republica Moldova și-a asumat să atingă până în 2030 o pondere de cel puțin 27% a energiei din surse regenerabile în consumul final brut.**

Pornind de la valoarea indicatorului înregistrat în 2021 și potențialul surselor de energie regenerabilă al Republicii Moldova, ținta asumată ar corespunde unui scenariu conservativ de evoluție. Aceasta se explică inclusiv prin efectul de înlocuire a unei părți din energia produsă din biomasă cu energia electrică din SER. Efectul dat ar putea să se producă ca rezultat al electrificării sau creșterii utilizării energiei electrice în sectoarele de consum energetic final, concomitent cu îmbunătățirea eficienței utilizării resurselor energetice. Adicional, este de așteptat că politicile și eforturile de implementare a acestora ar trebui să impulsioneze creșterea țintei aferente sectorului transporturilor.

Progresul tehnologic din ultimul deceniu a asigurat reducerea costurilor specifice aferente tehnologiilor de valorificare SER⁹. Datorită acestui fapt și schemelor de sprijin, ponderea energiei electrice din SER în Republica Moldova în anul 2021 s-a dublat comparativ cu anul 2010, constituind aproximativ 3,6% din consumul intern brut de energie electrică sau 18,8% din producția totală de energie electrică pe malul drept. Cu toate acestea, pentru a atinge ținta asumată pentru anul 2030 și a crea premisele necesare pentru atingerea obiectivului de decarbonizare a economiei înainte de 2050, sunt necesare măsuri urgente și adecvate pentru a asigura o creștere accelerată a ponderii energiei regenerabile și de integrare în rețea a noilor capacități până la finele acestui deceniu.

Conform datelor publicate de Agenția pentru Eficiență Energetică, puterea totală instalată a capacităților de generare a energiei electrice din SER din 2018 până în 2022 a crescut de 3.3 ori, atingând valoarea de aproximativ 207 MW. **Interesul investitorilor se atestă mai mult pentru tehnologiile intermitente – instalații eoliene și fotovoltaice de capacitate mică, care dețin o cotă de 85% din totalul capacităților instalate.** De asemenea, un interes deosebit se atestă față de schema de sprijin „contorizare netă”¹⁰, unde puterea totală instalată s-a triplat în 2022 față de anul 2021, înregistrând valoarea de aproximativ 33.5 MW.

Aceste evoluții în cazul proiectelor de capacitate mică și interesul pentru tehnologiile intermitente¹¹ pentru proiectele de capacitate medie și mare, confirmat prin avizele tehnice de racordare la rețea, reprezintă o mare provocare¹² pentru operatorul sistemului de transport în calitate de entitate responsabilă de organizarea și gestionarea pieței energiei electrice de echilibrare.

⁹ https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2022/Jul/IRENA_Power_Generation_Costs_2021_Summary.pdf

¹⁰ <https://aee.gov.md/storage/publicatii/14.%20Ghid%20informativ%20privind%20mecanismul%20de%20sprijin%20contorizare%20neta.pdf>

¹¹ Instalațiile eoliene și fotovoltaice, conform anexei la HG 401/2021

¹² Integrarea unui volum mare de surse variabile de energie electrică regenerabilă necesită implementarea unor măsuri adecvate pentru creșterea corespunzătoare a nivelului de flexibilitate a sistemului electroenergetic - <https://www.iea.org/topics/renewable-integration>

Luând în considerare țintele asumate pentru anul 2030 și ambiția de a deveni neutri din punct de vedere climatic de rând cu Uniunea Europeană, **autoritățile au sarcina să întreprindă măsurile necesare pentru a încuraja în continuare interesul pentru valorificarea SER.** Cu toate acestea, pentru salturi cantitative mari în ceea ce ține de valorificarea SER, *intermitența*¹³ *surselor dominante de producere a energiei electrice reprezintă cea mai mare provocare.* Astfel, **se impune a găsi soluții pentru a echilibra factorul intermitenței și a reduce din riscurile pentru reziliența sistemului, inclusiv prin adaptarea schemei de sprijin pentru a crește atractivitatea tehnologiilor non-intermitente**¹⁴ **și a proiectelor ce vor combina tehnologiile intermitente de producere cu tehnologii de stocare a energiei electrice.**

Astăzi rămâne practic nevalorificat potențialul de producere a energiei din SER prin valorificarea deșeurilor – cogenerarea pe bază de biogaz. Acest aspect este strâns legat de politicile de dezvoltare locală și regională ce vizează proiectele de modernizare a sistemelor de alimentare cu apă și canalizare, precum și cel de gestionare a deșeurilor la nivel local și/sau regional. Integrarea în astfel de proiecte de modernizare a conceptului de valorificare energetică a deșeurilor municipale ar contribui atât la valorificarea potențialului SER, cât și la avansarea spre autosuficiența energetică locală. De aceea, **se impune mobilizarea unui suport dedicat dezvoltării capacităților autorităților publice locale pentru implementarea unor proiecte complexe de modernizare a infrastructurii și valorificare SER la nivel comunitar.**

Printre principalele provocări pentru valorificarea potențialului SER rămân **problema accesului la finanțare, procedurile administrative complicate, disponibilitatea și accesul la terenurile potrivite pentru dezvoltarea proiectelor.** Soluții pentru aceste probleme urmează a fi identificate și promovate de autorități.

Principiul „eficiența energetică înainte de toate”

Conform evaluării Secretariatului Comunității Energetice, la capitolul eficiență energetică, Republica Moldova este la un nivel avansat de implementare a angajamentelor din cadrul tratatului, atingând al doilea cel mai bun scor în cadrul comunității energetice la acest capitol. Moldova și-a atins țintele de eficiență energetică asumate pentru anul 2020, așa cum a fost raportat de autorități în iulie 2022.

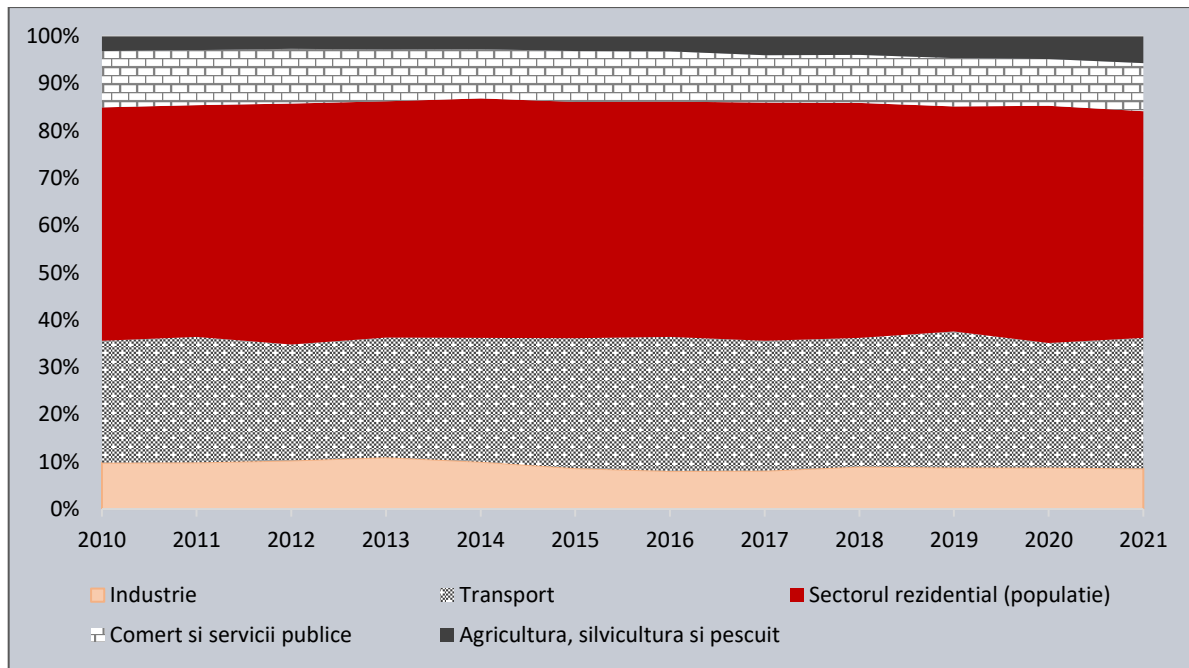
Pe parcursul ultimului deceniu consumul final energetic al țării păstrează o structură stabilă în care domină sectorul rezidențial cu o cotă de aproximativ 50% (Figura 5). În mare parte acest consum se datorează consumului de energie în clădiri, pentru încălzire în perioada rece a anului.

---

¹³ Caracterul variabil al procesului de generare a energiei

¹⁴ Instalațiile de cogenerare pe bază de biogaz, singaz, utilizând arderea directă și instalații hidroelectrice, conform anexei la HG 401/2021

Figura 5. Structura consumului final energetic al Republicii Moldova pentru perioada 2010-2021

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova

Conform evaluărilor, potențialul de eficiență energetică al fondului imobiliar național variază de la aproximativ 36% până la 54% și pentru a-l valorifica ar fi necesare investiții în diapazonul 11-22 miliarde Euro. Desigur, în asemenea condiții **se impune o prioritizare corespunzătoare a efortului investițional și direcționarea acestuia spre categoriile de clădiri cu cel mai înalt nivel al indicatorilor analizei cost-beneficiu.** Din suprafața totală încălzită a clădirilor rezidențiale, 25% revine clădirilor multietajate. Din acestea, **clădirile multietajate racordate la sistemele de alimentare centralizată cu energie termică (SACET) din mun. Chișinău și Bălți ar putea fi prioritizate.** Reabilitarea acestui eșantion de clădiri va avea și un efect sinergetic pentru creșterea atractivității SACET și motivarea reconectării apartamentelor la sistemul centralizat, iar ca rezultat îmbunătățirea eficienței SACET cu potențial adițional de reducere a costurilor pentru alimentarea cu energie termică în cadrul acestor sisteme. Rolul autorităților constă în identificarea instrumentelor financiare necesare implementării unui **program național de finanțare a investițiilor în eficiența energetică**, inclusiv prin reabilitarea clădirilor rezidențiale. **Una din sursele de finanțare ale programului ar reprezenta schema de obligații de eficiență energetică (SOEE)**, dar și suportul partenerilor de dezvoltare, care este esențial pentru a multiplica resursele a fi mobilizate prin SOEE și a accelera procesul investițional respectiv.

O altă prioritate ar trebui să fie **transpunerea corespunzătoare în legislația națională a Directivei 2010/31/UE privind performanța energetică a clădirilor**, modificată prin Directiva 2018/844/UE, **definitivarea și aprobarea întregului cadru normativ secundar și asigurarea implementării acestuia, inclusiv a sistemului de certificare a performanței energetice a clădirilor, cu întreg cadrul metodologic aferent.**

Implementarea cu succes a priorităților și obiectivelor de eficiență energetică depinde de un cadru instituțional adaptat în mod corespunzător. **Important este rolul Agenției pentru Eficiență Energetică, capacitățile instituționale ale căreia necesită a fi fortificate** pentru a sprijini reformele în domeniul eficienței energetice, inclusiv prin dezvoltarea și implementarea programelor de educație continuă a evaluatorilor, managerilor și auditorilor energetici, precum și dezvoltarea pieței de servicii energetice.

Tranziția energetică implică un proces intens de digitalizare, iar ultima nu poate funcționa fără sisteme de contorizare inteligentă. Aceasta are un rol-cheie din punct de vedere al instrumentarului oferit pentru îmbunătățirea eficienței energetice, gestionarea cererii, o integrare mai bună a surselor de energie regenerabilă în rețea, etc. Este evidentă **necesitatea demarării unui program național de contorizare inteligentă** pentru a putea beneficia de toate avantajele tehnologiilor noi a fi integrate în sistemele energetice naționale.

Recomandări pentru autorități:

1. Identificarea măsurilor strategice prioritare pentru lansarea unui proces amplu de electrificare a activităților economice, concomitent cu creșterea gradului de valorificare SER și îmbunătățirea eficienței utilizării resurselor energetice.
2. Adaptarea schemei de sprijin pentru a crește atractivitatea tehnologiilor non-intermitente și a proiectelor ce vor combina tehnologiile intermitente de producere cu tehnologii de stocare a energiei electrice.
3. Facilitarea dezvoltării proiectelor de valorificare energetică a deșeurilor ca parte a conceptelor de economie circulară și generare distribuită a energiei.
4. Mobilizarea unui suport dedicat dezvoltării capacităților autorităților publice locale pentru implementarea unor proiecte complexe de modernizare a infrastructurii și valorificare SER la nivel local și regional.
5. Identificarea soluțiilor, elaborarea și promovarea politicilor pentru facilitarea accesului la finanțare, simplificarea procedurilor administrative și facilitarea accesului la terenurile potrivite pentru dezvoltarea proiectelor de valorificare SER.
6. Dezvoltarea unui program dedicat finanțării și implementării proiectelor de eficiență energetică în sectorul rezidențial cu prioritizarea efortului investițional și direcționarea acestuia spre categoriile de clădiri cu cel mai înalt nivel al indicatorilor analizei cost-beneficiu și clădirile multietajate racordate la sistemele de alimentare centralizată cu energie termică (SACET) din mun. Chișinău și Bălți.
7. Definitivarea, promovarea și implementarea schemei de obligații de eficiență energetică (SOEE).
8. Transpunerea corespunzătoare în legislația națională a Directivei 2010/31/UE privind performanța energetică a clădirilor, modificată prin Directiva 2018/844/UE, precum și definitivarea și aprobarea întregului cadru normativ secundar și asigurarea implementării acestuia, inclusiv a sistemului de certificare a performanței energetice a clădirilor, cu întreg cadrul metodologic aferent.
9. Reformarea și fortificarea capacităților instituționale ale Agenției pentru Eficiență Energetică.
10. Facilitarea demarării unui program național de implementare a sistemelor de contorizare inteligentă.